

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ І ЗДОРОВ'Я**

**VII науково-практична конференція
студентів та молодих вчених з міжнародною участю**

**«ВІД ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ ПАТОФІЗІОЛОГІЇ
ДО ДОСЯГНЕНЬ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ І ФАРМАЦІЇ»**

**15 травня 2025 р.
ХАРКІВ – Україна**

КУРОРТОЛОГІЯ ЯК ДОПОМІЖНИЙ МЕТОД ЛІКУВАННЯ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ: ЩО ГОВОРЯТЬ ДОКАЗИ?

Селюкова Н. Ю.^{1,2}, Таможанська Г. В.¹, Перець О. В.¹

¹Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна;

²ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського

НАМН України», м. Харків, Україна

selyk3@gmail.com

Вступ. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) є серйозною проблемою психічного здоров'я з високою поширеністю серед військових та цивільних осіб, що зазнали травматичного досвіду. Традиційні методи лікування ПТСР (психотерапія, фармакотерапія) є ефективними, але не завжди призводять до повної ремісії, що зумовлює пошук додаткових та комплементарних підходів.

Курортологічні методи, що включають використання природних факторів (мінеральні води, клімат, грязі), мають потенціал у зменшенні стресу, тривожності та покращенні загального самопочуття, що може бути корисним при ПТСР. Проте, доказова база щодо ефективності курортології як допоміжного методу лікування ПТСР залишається недостатньо вивченою та потребує систематизації.

Мета. Проаналізувати наявні наукові докази щодо ефективності курортологічних методів як допоміжного лікування ПТСР у військових та цивільних осіб. Оцінити потенційні механізми впливу курортних факторів на симптоми ПТСР та визначити сильні та слабкі сторони існуючої доказової бази та сформулювати рекомендації для подальших досліджень.

Матеріали та методи. Систематичний огляд наукової літератури з використанням ключових слів: "post-traumatic stress disorder", "PTSD", "balneotherapy", "hydrotherapy", "spa therapy", "climate therapy", "mud therapy", "natural remedies", "complementary therapy".

Пошук проводився в електронних базах даних (PubMed, Scopus, Web of Science, Cochrane Library).

Відбір досліджень здійснювався за критеріями включення (дослідження, що оцінюють вплив курортологічних методів на симптоми ПТСР у дорослих) та виключення (огляди, мета-аналізи, дослідження на тваринах, дослідження інших психічних розладів). Оцінка якості включених досліджень проводилася за допомогою відповідних інструментів оцінки ризику систематичної помилки (наприклад, Cochrane Risk of Bias tool). Синтез даних проводився шляхом якісного опису знайдених досліджень, їхніх методологічних характеристик та основних результатів.

Результати та їх обговорення. Виявлено обмежену кількість досліджень, які безпосередньо оцінювали вплив курортології на ПТСР. Більшість знайдених досліджень мають невеликий розмір вибірки та методологічні обмеження (наприклад, відсутність рандомізації, сліпого методу).

Деякі дослідження демонструють тенденцію до зменшення симптомів тривожності, покращення сну та загального самопочуття після застосування бальнеологічних процедур (наприклад, мінеральних ванн, гідромасажу).

Вплив кліматотерапії та грязелікування на ПТСР досліджений ще менше.

Висновки. Наявна доказова база щодо ефективності курортологічних методів як допоміжного лікування ПТСР є слабкою та обмеженою. Попередні дані свідчать про потенційну користь деяких курортних факторів у полегшенні окремих симптомів ПТСР, зокрема тривожності та порушень сну, ймовірно, через механізми розслаблення та впливу на нервову систему.

Необхідні подальші високоякісні рандомізовані контрольовані дослідження з більшими вибірками та чіткими протоколами для встановлення ефективності та безпечності різних курортологічних методів у лікуванні ПТСР.

У клінічній практиці курортологічні методи можуть розглядатися як додатковий інструмент у комплексній програмі лікування ПТСР, але не як заміна доказових методів першої лінії. Рішення про їхнє застосування має прийматися індивідуально, з урахуванням стану пацієнта та потенційних ризиків і переваг.

Ключові слова: курортологія, методи лікування, посттравматичний стресовий розлад.